

Stockholms läns Bildningsförbund

Folkbildning och Covid-19

Kartläggning av Coronapandemins konsekvenser för folkbildningen i
Region Stockholm, våren 2020.

STOCKHOLMS LÄNS
BILDNINGSFÖRBUND

Coronapandemin har slagit hårt mot många sektorer i Sverige och Stockholms Läns Bildningsförbund har genomfört en kartläggning för att få en samlad bild av de ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenserna för regionens folkhögskolor och studieförbund. En enkät skickades i juni ut till folkhögskolor och studieförbund i Stockholms län, och vi har här gjort en sammanställning av svaren.

Att digitalisera folkbildningen

Att digitalisera hela eller delar av verksamheten har möjliggjort att verksamhet inte behövt ställas in, utan kunnat fortsätta ske på distans. Proportionen mellan det som ställdes in eller ställdes om varierar mellan olika studieförbund och folkhögskolor.

Folkhögskolorna fick tidigt besked om att verksamheten skulle bedrivas på distans, och ställde i mars månad snabbt om främst de långa kurserna till distanskurser. De korta kurserna ställdes oftare in eller sköts upp, några ställdes dock om till distanskurs.

Till en början ställde studieförbunden in allt, och började bygga upp distansverktyg och pedagogik för att kunna börja om när besked kom från folkbildningsrådet att verksamheten kunde ske på distans. Nästan alla nämner att en oväntat hög andel av verksamheten lyckades ställa om till distans, men att det fortfarande totalt sett är mindre verksamhet i gång än föregående år.

En hel del har valt att avsluta sina kurser för våren och inte byta till distans. I några fall, till exempel estetiska eller konstnärliga kurser, har grupperna fortsatt att träffas fysiskt, men då i mindre grupper och/eller i större rum. Även så kallade kamratcirkel, det vill säga grupper som själv tagit initiativ till att starta studiecirkeln exempelvis ett musikband eller en bokcirkel, har i vissa fall valt att fortsätta träffas fysiskt då de redan är mindre grupper.

Omställningen till digital verksamhet verkar ha gått bra för de flesta. Men det finns deltagare som av olika skäl inte har haft lätt med omställningen; exempelvis äldre, analfabeter/språksvaga, personer med vissa funktionsnedsättningar.

Flertalet framhäver medarbetarnas engagemang och otroliga arbete med att ställa om verksamheten och den vilja till att få med deltagare, föreningar och kollegor i detta trots den svåra situationen som var.

Deltagarna

Digitaliseringen visar nya möjligheter. För en del deltagare har det varit lättare att kunna delta digitalt, och några folkhögskolor ser att deltagare som haft svårt att närvara tidigare nu är med på varje sammankomst. Men det är inte alla som påverkas positivt av distansundervisning. Deltagare som har större behov av struktur, motivation och stöd i undervisningen har haft svårare med omställningen.

Studieförbunden säger detsamma om många som deltar i seniorverksamhet: inte alla har lyckats hänga med. Men man upplever också en stor vilja till att lära sig tekniken och det nya sättet att mötas. Detta gäller för alla målgrupper och bland de föreningar man samverkar med.

Vissa folkhögskolor har haft distansundervisning med viss del av undervisning på plats, och det har varit uppskattat, främst för deltagare med speciella behov.

Några pekar på att anpassningen till digital omställning ofta är relaterad till deltagarens utbildningsbakgrund. Deltagare med kort utbildningsbakgrund är de som ofta har svårast med

digitaliseringen.

Intern omorganisation och behov

Internt har folkhögskolor och studieförbund också påverkats. Digitalisering gäller inte enbart den folkbildande verksamheten utan också själva organisationerna. Många har anpassat sitt arbetssätt, först och främst med distansmöten så att medarbetarna kunnat arbeta hemifrån.

Det har också visat sig ett behov av förskjutning i organisationerna, där de haft mer behov av lärare/verksamhetsutvecklare än administratörer. Digital folkbildning är tids- och resurskrävande om det ska göras bra, och flera vittnar om ett behov av nya stödfunktioner som följer av digitaliseringen. Dessa månader kan beskrivas med "en hög arbetsbelastning trots liten faktisk verksamhet".

Flera beskriver att de korttidspermitterat delar av personalen, på en stor variation av %. En del har även varit tvungna att varsla medarbetare. Men det är också många som inte tagit del av det statliga stödet för korttidspermitteringar, då arbetet med att digitalisera, ta fram nya verktyg och utbilda personal och cirkelledare/lärare har varit omfattande. Och i några fall har man inte omfattats av reglerna kring rätten att söka stödet för korttids-permittering.

För en del är det kanske snarare under hösten som det stödet skulle vara användbart.

Ekonomisk påverkan

Det är stor skillnad mellan de svarandes ekonomiska påverkan under pandemins första månader; från ingen ekonomisk påverkan till bortfall av flera miljoner kronor.

Folkbildningen har varierade intäkter, där det statliga stödet är en del.

Många folkhögskolor har internat, restaurang/café samt lokaluthyrning och konferensverksamhet. Alla dessa delar påverkas direkt av pandemin. Detsamma gäller för flera studieförbund som också har caféer och lokaluthyrning. Även om dessa inte är direkt kopplade till folkbildningsverksamheten, så är de en del av den finansiella stabilitet som tillåter regionens folkhögskolor och studieförbund att bedriva den folkbildande verksamheten. För de organisationer som drabbats mest leder detta till en stor osäkerhet om framtiden.

De studieförbund som har en stor öppen kursverksamhet blir också väldigt påverkade, då deltagaravgifterna uteblir. Även om en stor del av verksamheten lyckades överföras till distans, ställdes många kurser in, och anmälningsavgifter betalades tillbaka. Det är inte heller alla deltagare som har velat fortsätta sin kurs när den ställdes om till distans.

För många folkhögskolor har de korta kurserna ställts in och de har då påverkats ekonomiskt.

För att behålla likviditet är det många som har pausat en del investeringar, och som då inte drabbas så hårt just nu. Men andra påpekar att nya investeringar behövs för att klara av den digitala folkbildningen framöver. Nya licenser och utbilda personal, men också anpassade lokaler och datorer som deltagare kan låna kommer bland annat behövas.

Positiva effekter

Som sagts tidigare är organisationerna väldigt stolta över sin personal som på kort tid lyckats digitalisera många olika typer av verksamheter. Många hade påbörjat en digitaliseringsprocess redan före pandemin, som nu fick ordentlig fart. Flera cirkelledare/lärare och deltagare öppnade för att

kunna träffas på distans. Det allmänna tekniska kunnandet har höjts. Distansverksamhet kommer vara lättare att arrangera även i framtiden då pandemin "tvingade" flera att ta sig över tröskeln till digitaliseringen.

Pandemin har visat att det finns nya möjligheter att nå olika grupper. Några små samverkansföreningar med smalare intresse som inte brukar nå så många har lyckats nå ut till många flera deltagare genom att arrangera digitala evenemang, och därmed nå ut i hela landet. Människor som inte ville eller kunde delta fysiskt förut har nu haft möjlighet att ta del av folkbildningen. Några folkhögskolor noterar också att många deltagare upplever minskad stress för att de kunnat delta hemifrån.

Studieförbunden har samarbetat nationellt på ett annat sätt, och på så sätt kunnat ta del av varandras kunskaper. Det blev också lättare i och med den interna organiseringen med nya digitala arbetsätt.

Några har även påpekat att studieförbundens roll som bildningsorganisation har varit tydligare. Fokus har kraftigt förskjutits från kostnadsersättning till olika behov kring kunskap. Samverkanspartner, medlemsorganisationer och föreningsarbeten har kunnat vända sig till sitt studieförbund för stöd i omställningen.

Sommar och höst

Planeringen av sommaren ser väldigt annorlunda ut. Några fortsätter med distanskurser, andra återgår till fysiska träffar, men i mindre grupper och ibland utomhus. Läger och andra typer av större evenemang är till största delen inställda.

Hösten planeras än så länge som vanligt för den stora majoriteten, med undantag för seniorverksamhet och verksamhet som riktar sig mot andra riskgrupper, och större kulturarrangemang. Men även för de som planerar att börja i höst finns det mycket att anpassa. Färre deltagare per grupp, eller större lokaler kommer vara en viktig del av höstens planering för folkbildningen. Flera av studieförbunden räknar i och med detta med färre deltagare än tidigare år.

Folkhögskolorna har ett högt söktryck till höstens kurser, och flera planerar för helt nya kurser som det finns efterfrågan på.

Insatser/stöd

En av frågorna i enkäten handlade om vilket typ av stöd eller insatser som skulle kunna underlätta situationen för organisationerna.

Det svar som återkom från nästan alla aktörer handlar om de olika bidragen och deras stabilitet. Beslutet från Folkbildningsrådet och Region Stockholm om att använda 2019 års verksamhet som underlag för 2020 bidragsutdelning till studieförbunden är uppskattat. Men då inte alla kommuner ännu har tagit liknande beslut blir situationen väldigt osäker för de som har mycket verksamhet i dessa kommuner.

För folkhögskolor är en återkommande fråga, och önskan, att FBR och Region Stockholm inte kräver återbetalning för utbetalt bidrag ifall utbildningarna inte kunnat genomföras som planerat. Dessutom noterar flera att det ibland inte går att fylla deltagarveckorna eftersom restriktionerna gör att man inte kan ha så många som träffas samtidigt.

Mer generellt önskas det också en tydligare bild för framtidens bidragsutdelning, för att kunna ”planera på ett rimligt sätt för folkbildning som gör skillnad.”

Några har även nämnt de olika behov som är mer eller mindre akuta och skulle behöva finansiellt stöd utöver det vanliga bidragssystemet.

För att allmänt kunna säkra kapacitet för folkbildningen, även när krisen är över, så kommer det behövas insatser för att hämta upp tappad verksamhet och deltagare. ”2021 kan bli ett kritiskt år då stora insatser måste till för att få igång och eventuellt omforma all avslumrad verksamhet.”

Det kommer även behövas stöd för att investera i teknik och fortsätta fortbilda personal.

För andra intäkter än folkbildningsanslaget är det svårt för studieförbund och folkhögskolor att söka annan typ av stöd än korttidspermittering, förmodligen därför att folkbildningen hamnar lite mellan stolarna. Dessutom har flera inte behövt söka stödet för korttidspermittering då personal behövdes för att ställa om verksamheten. I och med att resten av 2020 fortfarande är osäker skulle det stödet egentligen behövas under höstterminen eller även 2021.

Konkreta intäktsförluster som det skulle behövas finansiellt stöd för:

- Deltagarintäkter
- Särredovisad konferens och restaurangverksamhet
- Hyresintäkter

Framtiden & avslutande ord

Nästan alla studieförbund och folkhögskolor som har svarat på enkäten är redo att stötta regionen och dess medborgare med fortbildning, kurser eller andra kompetenshöjande insatser. Många har redan sådana utbildningar eller kurser, men är också beredda att utveckla nytt utbud utifrån de behov som finns.

Om, i krisens stund, det digitala lyftet är uppskattat, så poängterar flera aktörer att den fysiska träffen är en väldigt viktig del av folkbildningen och att det är i det fysiska mötet som den är bäst. Den sociala aspekten av folkbildningen har inte ersatts helt av distansverksamheten, och kan aldrig göra det. Att inte kunna genomföra fysiska möten är också problematiskt, då man tappar en del av folkbildningspedagogiken och den väldigt viktiga sociala aspekten av folkbildningen.

”Det är i det fysiska mötet som folkbildningen frodas och är som bäst. Därmed går en del av folkbildningandan förlorad genom distansundervisning, vilken aldrig helt kommer kunna ersätta det genuina mötet mellan människor.”

//Sammanställt av Elsa Costes augusti 2020

För frågor om rapporten kontakta Maria Jörfalk: maria.jorfalk@stockholmlbf.se//